

บทที่ 10
ราชบัลลังก์ภายใต้วิกฤตการณ์
(ค.ศ. 1725 - ค.ศ. 1762)

Significant Dates

Reign of Catherine I.....1725-1727

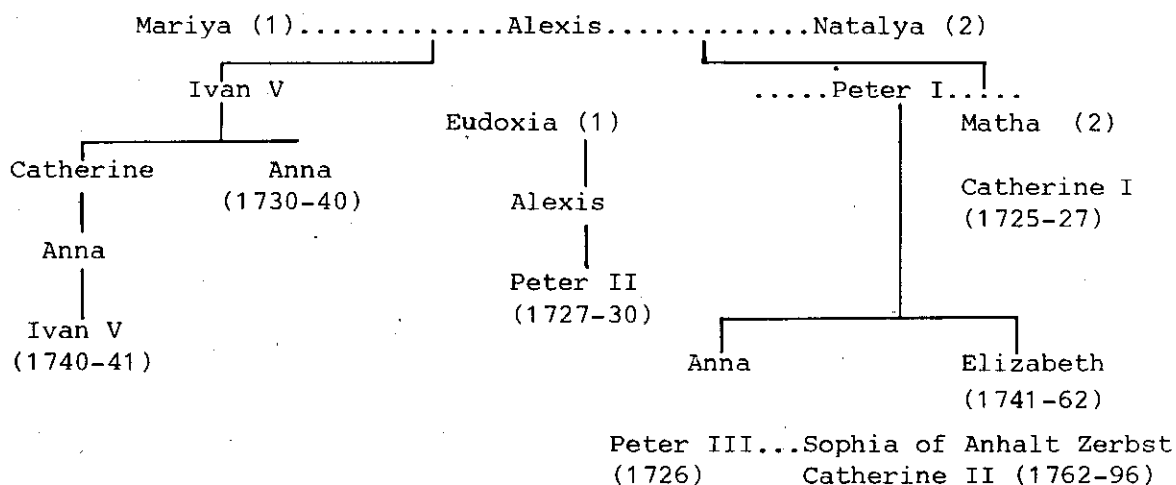
Reign of Elizabeth.....1741-1762

การค้นพบทะเลเบริงและช่องแคบ.....1741

การก่อตั้งมหาวิทยาลัยมอสโก.....1755

ภายหลังการสิ้นพระชนม์ของพระเจ้าปีเตอร์มหาราชแล้วประมาณ 37 ปี รัสเซียต้องตกอยู่ในสมัยวิกฤตการณ์อีกครั้งหนึ่ง เหมือนในรัชสมัยเพโอเตอร์ที่ผ่านมาแล้ว

ค.ศ.1725 ราชบัลลังก์รุ่งโรจน์ที่สุด ส่วนใหญ่เป็นเพราะความเข้มแข็งของกองทัพและความเข้มแข็งขององค์พระเจ้าซาร์เอง แต่เมื่อสงครามสงบลงซาร์ที่แกร่งกล้าในการรบก็มีความสำคัญน้อยลง ระหว่างปี ค.ศ.1725-ค.ศ.1762 มีกษัตริย์ปกครองถึง 6 องค์ ประกอบด้วยกษัตริย์สองลักษณะคือมีลักษณะละมุนละม่อมแต่ไม่ทรงมีความสามารถ และที่ไม่มีทั้งสองลักษณะคือทั้งทรงอ่อนแอและไม่มีความสามารถด้วย หรือไม่มีลักษณะเป็นเด็ก ด้วยเหตุนี้ราชบัลลังก์จึงพลอยอ่อนแอลงด้วยตามลำดับ

ระหว่างสิ้นสมัยของพีโอเตอร์ที่ 1 และสมัยการขึ้นครองราชย์ของแคเทอร์ที่ 2 นั้น เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเสมอก็คือ "การปฏิวัติวังหลวง" และการแย่งชิงอำนาจกันระหว่างกลุ่มขุนนาง โดยมีทหารรักษาพระองค์หนุนหลังพระเจ้าปีเตอร์มหาราชเองก็ได้ทรงมีการเตรียมการเกี่ยวกับการแต่งตั้งรัชทายาท ผู้มีความสามารถที่อาจจะทำงานสืบต่อพระราชประสงค์ได้ราชบัลลังก์รัสเซียตกอยู่ภายใต้การมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ของกลุ่มขุนนางกลุ่มผู้เชื่อชาวเยอรมัน และบรรดาทูตานุทูตจากหลายประเทศที่เข้ามาประจำการอยู่ในขณะนั้น อำนาจการเมืองภายในประเทศตกอยู่ภายใต้การนำของบรรดา "คนโปรด" และซาร์ที่อ่อนแอก็เปิดโอกาสให้ขุนนางขยายอิทธิฤทธิ์ของตนเพิ่มมากขึ้น ระบบเซอร์ฟแพร์ขยายกว้างขึ้น ในด้านต่างประเทศรัสเซียก็เข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมในยุโรประหว่างสมัยสงครามสืบราชสมบัติโปลิชและ¹ ออสเตรียน และสงครามเจ็ดปี ส่วนใหญ่ก็เพื่อได้สนองความประสงค์ของมหาอำนาจอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย ผู้ที่ดำเนินตามพระบรมราชโองบายของพระเจ้าปีเตอร์ก็คือพระนางแคเทอร์ที่ 2 ซึ่งได้ทรงรวมพระราชประสงค์ของพระองค์เข้าไว้ด้วย โครงสร้างของชนชั้นและการเพิ่มอิทธิฤทธิ์ พระเจ้าปีเตอร์ที่ 1 ได้ทรงสร้างขุนนางใหม่ขึ้นมา และทรงบังคับให้ขุนนางเก่ามีหน้าที่รับใช้รัฐในลักษณะเดียวกัน ความพยายามในการตามแบบตะวันตกของพระองค์ทำให้เกิดความขัดแย้งกับกลุ่มอนุรักษนิยมและอำนาจเดิมของขุนนางกับศาสนา ทำให้เกิดการแบ่งแยกขึ้นในรัสเซียและในที่สุดก็กลายเป็นกลุ่ม Slavophiles และกลุ่มนิยมตะวันตกในศตวรรษที่ 19 รวมทั้งการกระทำของพระองค์ก็มีผลทำให้เกิดการแย่งชิงอำนาจกันระหว่างขุนนางสองฝ่าย ภายหลังเมื่อซาร์ปีเตอร์สิ้นพระชนม์แล้ว "การพัฒนาแบบตะวันตก" ก็ยังคงดำเนินต่อไป ถึงแม้ว่าจะหยุดความตึงเครียดลง แต่บรรดาผู้เชื่อชาวเยอรมันและแนวคิดแบบฝรั่งเศสก็ยังคงอิทธิพลอยู่ และนับวันแต่จะเพิ่มมากขึ้นด้วย² ภาษาฝรั่งเศสกลายเป็นภาษาในราชสำนักมีการแต่งกายแบบฝรั่งเศส สถาปัตยกรรมฝรั่งเศส นวนิยมฝรั่งเศสกลายเป็นสัญลักษณ์สำคัญของกรุงเซนต์ปีเตอร์สเบิร์ก

พวกขุนนางในราชสำนัก และพวก service gentry ทั้งประเทศ เพิ่มสิทธิของตนมากขึ้น กลายเป็นพวกที่มีอำนาจยิ่งใหญ่แบ่งแยกออกไปจากประชากรส่วนใหญ่ในปีค.ศ. 1736

¹ Fred Schulze, *Russia in Perspective* (New York : Hayden Book Company Inn., 1967) pp. 50-53

² D.M. Sturley, *A Short History of Russia*, p.86

พวก dvorianstvo the service nobility เริ่มลดเวลาในการรับราชการทหารลงและ
พอถึงในปี ค.ศ. 1762 ก็ยกเลิกการถูกเกณฑ์ กลายเป็นชนชั้นในแบบฝรั่งเศสที่ทำตนเหมือนพวก
ที่มีแต่การแพร่ขยายพันธุ์ เป็นชนชั้นว่างงาน ไม่ต้องเสียภาษี ชุมนางที่สืบทายาทก็ได้รับสิทธิใน
การขยายจำนวนเซอร์ฟ เพิ่มภาษีเซอร์ฟ เพิ่มงานมากขึ้น ทำให้ระบบเซอร์ฟขยายกว้างขวางอย่าง
รวดเร็ว การเพิ่มประชากรและการขยายดินแดน เมื่อเริ่มศตวรรษที่ 18 นั้นมีประชากรประมาณ
13 ล้านคน แต่ถึงตอนปลายศตวรรษนั้นประชากรเพิ่มมากขึ้นจาก 36 เป็น 40 ล้านคนประมาณ
95% ของจำนวนประชากรเป็นชาวชนบทและมีพวกที่อาศัยอยู่ในเมืองเพียง 5% มากกว่าครึ่งเป็น
เซอร์ฟ และระบบเซอร์ฟก็แผ่ขยายขึ้นในบริเวณที่ดินที่ยึดครองได้ใหม่ทางใต้ พวกชนชั้นกลางยัง
คงมีสภาพเหมือนเดิมมิได้มีการก้าวหน้าไปสมกับที่ปีเตอร์มหาราชทรงให้การสนับสนุน

การสำรวจไซบีเรีย และตะวันออกไกลดำเนินต่อไป แต่ทั้งนี้ก็ได้ความพยายามที่
จะพัฒนาเนื่องจากความสนใจส่วนใหญ่ที่มุ่งมั่นที่แผ่นดินใหม่ ทางภาคใต้และภาคตะวันตกมากกว่า³
การแข่งขันเพื่ออำนาจหลังราชบัลลังก์

ทางเลือกของเมนสิคอฟ (Menshikov) เมื่อปีเตอร์ทรงสิ้นพระชนม์ลงนั้นก็ได้มีการแย่งชิง
อำนาจกันระหว่างคน 2 กลุ่ม คือกลุ่ม "fledglings" นำโดยเมนสิคอฟ ผู้ต้องการรักษาอิทธิ-
พลของคนในราชสำนัก และดำเนินตามพระบรมราโชบายของปีเตอร์ ผู้ที่ควรจะได้รับเลือกเป็น
ซารินาก็คือพระนางแคเทอริน สำหรับพวกโบริอาร์และขุนนางอื่นที่มีตำแหน่งสูง ๆ ต้องการระบบ
คณาธิปไตยที่พวกตนจะได้มีส่วนในการปกครองด้วย พวกนี้สนับสนุนยุวกษัตริย์ปีเตอร์ และเตรียม
การที่จะให้ปีเตอร์ก้าวถึงราชบัลลังก์ อย่างไรก็ตาม เมื่อเมนสิคอฟและกองทัพวังเริ่มลงมือปฏิบัติ
การตามแผนของตน พวกที่ 2 ก็ไม่มีทางเลือกและต้องยอมให้มีการแต่งตั้งขึ้นเป็นซารินา

ในส่วนของพระนางแคเทอรินเองนั้นมิได้ทรงมุ่งหวังในราชอำนาจมากนัก รวมทั้ง
ก็มิได้มีความสามารถเพียงพอ ในที่สุดเมนสิคอฟซึ่งเป็นหัวหน้าพวก fledglings และเป็นคู่รัก
เก่าของพระนางก็กลายเป็นผู้กุมอำนาจการปกครอง เมนสิคอฟนั้นมีลักษณะค่อนข้างเย่อหยิ่งและ
กระหายเงิน ก่อศัตรูขึ้นมิใช่น้อยเลยโดยเฉพาะพวกขุนนางชั้นสูงได้ก่อการรัฐประหารขึ้น เมน-

³ Ibid., p.87

ลิกอพต้องยอมตั้งสภาองคมนตรี ประกอบด้วยสมาชิก 6 คน มีทั้งกลุ่ม fledglings และกลุ่มขุนนางซึ่งได้ช่วยบรรยากาศตั้งเครือข่ายคลี่คลายลงเป็นอย่างมาก

สภาองคมนตรีนั้นมีหน้าที่สำคัญคือทำหน้าที่ปรึกษาขององค์พระจักรพรรดิ บริหารงานสำคัญของประเทศและออกกฎหมายการกระทำดังนี้ทำให้ลักษณะการปกครองแบบคณาธิปไตย ในทางปฏิบัติรวมทั้งการที่องคมนตรีได้บีบบังคับให้พระนางแคเทอรินต้องทรงแต่งตั้งเจ้าชายปีเตอร์เป็นรัชทายาท โดยมีคณะองคมนตรีทำหน้าที่เป็นผู้สำเร็จราชการในขณะที่ปีเตอร์ยังทรงพระเยาว์ เมนลิกอฟวางแผนที่จะให้ลูกสาวของตนอภิเษกกับซาร์ในอนาคตเมื่อพระนางแคเทอรินสิ้นพระชนม์ในปี ค.ศ. 1727 กษัตริย์ปีเตอร์หนุ่มทรงมีพระชนม์เพียง 12 พรรษา เมนลิกอฟก็ไม่รีรอที่จะตั้งตนเป็นผู้สำเร็จราชการ แต่พวกขุนนางก็รวมกลุ่มกันต่อต้านเมนลิกอฟอีกครั้งหนึ่ง เมนลิกอฟถูกกล่าวหาว่าร้ายจนกษัตริย์หนุ่มทรงกริ้วและในที่สุดก็สั่งเนรเทศบุคคลผู้นี้

พระเจ้าปีเตอร์ที่ 2 (ค.ศ. 1727-1730)

เมื่อพระนางแคเทอรินสิ้นพระชนม์นั้น พระเจ้าปีเตอร์ก็เสด็จขึ้นครองราชย์เมนลิกอฟก็วางตนเป็นผู้ทรงอิทธิพลเหนือพระองค์อีก ทำให้พวกขุนนางอื่น ๆ ไม่พอใจซ้ำยังยุยงให้พระจักรพรรดิองค์ใหม่ทรงเกลียดชังและเนรเทศเมนลิกอฟไปเสีย ตระกูลที่มีอำนาจแทนคือคอลลีกรูสกีและโกลิชชิน ซึ่งมีอำนาจอยู่ไม่นานนัก แม้อต่อมาเมื่อพระเจ้าปีเตอร์สิ้นพระชนม์ด้วยพระโรคไข้ทรพิษในปี ค.ศ. 1730 ในวันที่ทรงเตรียมอภิเษกกับธิดาของตระกูลหนึ่งโดยมิได้ทรงแต่งตั้งรัชทายาท พวกขุนนางเหล่านี้ก็ไม่สามารถยึดอำนาจได้เด็ดขาด ต้องเลือกพระนางแอนน์แห่งคูร์แลนด์ พระธิดาของซาร์อีวานที่ 5 (พระอนุชาต่างมารดาของพระเจ้าปีเตอร์) ขึ้นครองราชย์ เหตุการณ์สำคัญในสมัยนี้คือ ทรงย้ายเมืองหลวงจากเซนต์ปีเตอร์สเบิร์กมามอสโคว์และทรงโปรดการล่าสัตว์มากกว่าการปกครองประเทศ

พระนางแอนนา (หรือแอนน์) ค.ศ. 1730-1741

พระจักรพรรดินีที่ทรงปกครองประเทศโดยที่อำนาจแท้จริงตกอยู่ในมือของพวกขุนนางชั้นสูง ต้องทรงยอมรับข้อเสนอทุกอย่างจากสภามন্ত্রী ทั้ง ๆ ที่โดยแท้แล้วการที่ทรงยินยอมรับ

ตำแหน่งนี้ก็เพราะเพื่อจะหลีกเลี่ยงชีวิตแบบชนบทที่คูร์แลนด์เท่านั้นเอง⁴ แต่เมื่อเสด็จมาปกครองจริง ๆ ก็ทรงพบว่าความเป็นพระจักรพรรดินั้นไม่ใช่เรื่องง่ายเลยเพราะต้องทรงพยายามปลุกตัวจากสภาพที่ปรึกษาองค์พระมหากษัตริย์ และตั้งพระองค์เองเป็นผู้บังคับกองทหาร Preobrashensky ที่สาบานตนว่าจะจงรักภักดีต่อพระนางเพียงองค์เดียว

การให้สิทธิแก่พวกขุนนาง

1. ในปี ค.ศ. 1731 ทรงจัดตั้ง Corps of Noble Cadets เพื่อฝึกฝนทหารสำหรับบุตรของพวกขุนนางโดยเฉพาะ
2. แต่ก่อนนี้พวกขุนนางต้องเข้ารับราชการทหารจนแก่หรือบาดเจ็บพิการจนรับราชการทหารไม่ได้ทำให้ไม่มีผู้บริหารกิจกรรมต่าง ๆ ภายในบ้านถึงปี ค.ศ. 1736 พระจักรพรรดิจึงทรงประกาศให้หัวหน้าครอบครัวขุนนางครอบครัวหนึ่งมีสิทธิเลือกลูกชายคนใดคนหนึ่งของตนปกครองเนื้อหาโดยไม่ต้องไปรับราชการทหารแต่ลูกคนอื่น ๆ ที่เหลืออยู่ต้องไปปฏิบัติภารกิจตามปกติ โดยจำกัดเวลารับราชการลงเหลือ 25 ปี เริ่มจากอายุ 20 ปี และสิทธิอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้พวกขุนนางพอใจมากคือ สิทธิในการลงโทษพวกทาสติดที่ดินที่อพยพหนีได้ตามชอบใจ
3. งานอีกชิ้นหนึ่งของพระราชินีแอนนาคือ ในปี 1730 ได้ส่งลงโทษ แนรเทศและประหารชีวิตพวกตระกูลตอลโกรูสกีและโกลิชชินรวมทั้งบุคคลอื่น ๆ ที่น่าจะเป็นภัยต่อการปกครองของพระนางด้วย

อิทธิพลเยอรมันต่อรัฐบาล เพราะความไม่ไว้วางพระทัยในบรรดาชนชั้นสูงของรัสเซียจึงไม่ไว้วางพระทัยในขุนนางรัสเซียได้ตำแหน่งสูง ๆ ในคณะรัฐบาลแต่กลับเชิญพวกชาวต่างประเทศโดยเฉพาะเยอรมันจากคูร์แลนด์มาแทน ผู้ที่มีอิทธิพลมากที่สุด คือ ชูร์ริกของพระนาง ได้แก่ ฟอน ไบรอน (Ernst Von Biron) ซึ่งเริ่มแผ่อำนาจของตนทั้งการเงินและที่ดินและยศตำแหน่งด้วย งานที่โปรดปรานคือ งานเลี้ยงม้า ถึงกับมีการตั้งหน่วยงานในคณะรัฐบาลนี้ไว้ก่อให้เกิดความไม่พอใจอย่างยิ่งแก่ชาวรัสเซียโดยทั่วไป

⁴ Duke of Courland

ในด้านการสืบราชสมบัติ ได้เลือกพระนัดดาของพระนางคืออิวานเป็นทายาทและในขณะที่อิวานยังไม่บรรลุนิติภาวะก็โปรดให้แต่งตั้งไบรอนเป็นผู้สำเร็จราชการ

พระนางสิ้นพระชนม์ลงในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1704 อิวานมีพระชนมายุได้ 6 สัปดาห์ ได้เสด็จขึ้นครองราชย์เป็นพระเจ้าอิวานที่ 4 ไบรอนเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์แต่ไบรอนเป็นที่เกลียดชังทั้งโดยชาวเยอรมันและคณะรัฐบาลชาวรัสเซีย ทำให้มีการลุกฮือต่อต้านโดยทั่วไป ดังนั้น เมื่ออิวานมาปกครองได้ไม่ถึง 1 เดือนไบรอนก็ถูกจับโดยมินนิค (Munnich) โดยได้รับความช่วยเหลือจากกองทหาร Preobrashensky จับตัวไปไซบีเรีย มินนิคกลายเป็นผู้ครองอำนาจอยู่เบื้องหลังราชบัลลังก์ แต่ก็ครองอยู่เพียง 2-3 เดือนก็ต้องหลีกทางให้ออสเตอร์มันน์ และต่อมาในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1741 พระนางเอลิซาเบท พระธิดาพระชนมายุ 32 ปี ของพระเจ้าปีเตอร์ที่ 1 เสด็จเข้าสู่อำนาจด้วยความสนับสนุนของกองทหาร Preobrashensky จับพระเจ้าจักรพรรดิผู้เยาว์วัยพร้อมกับสถาปนาตนเองเป็นพระเจ้าจักรพรรดินี ส่วนออสเตอร์มันน์ และมินนิค ก็ถูกเนรเทศไปไซบีเรีย การปกครองรัสเซียก็ตกมาอยู่ในมือของพวกรัสเซียอีกครั้งหนึ่ง

พระนางเอลิซาเบท (ค.ศ. 1741-1762)

งานของพระนางเอลิซาเบท ทรงยกเลิกฎศานาสะพรึงกลัวซึ่งเริ่มในสมัยพระนางแอนนาเสี่ยและโปรดให้พวกขุนนางที่ถูกเนรเทศในสมัยนั้นได้เดินทางกลับบ้านเมืองรวมทั้ง โคลโกรูสกีและโกลิซิน - ที่ถูกเนรเทศ และได้มีการแก้ไขบางประการ เพื่อให้ได้รับสิทธิเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

1. สิทธิในการเป็นเจ้าของพวกทาสติดที่ดิน
2. สิทธิในการคัดเลือกเสรีชนในเนื้อที่ของตนมาเป็นเซอร์ฟได้
3. สิทธิในการเนรเทศพวกเซอร์ฟไปไซบีเรีย
4. สิทธิในการอนุมัติให้พวกเซอร์ฟแต่งงานได้หรือไม่แต่งงานก็ได้

นอกจากนี้ พวกขุนนางก็มีสิทธิยืมเงินจากธนาคารของรัฐเพื่อลงทุนในเขตปกครองของตน ให้พวกขุนนางเอาลูกชายมาลงชื่อรับราชการทหาร และจะนับกำหนดเริ่มจากวันลงทะเบียนนั้น สรุปรายง่าย ๆ ก็คือพระนางเอลิซาเบททรงให้อำนาจแก่พวกขุนนางอย่างเต็มที่ให้มีอำนาจเหนือพวกเซอร์ฟอย่างเด็ดขาด และในส่วนการปกครองท้องถิ่นด้วย

พระเจ้าปีเตอร์ที่ 3 ค.ศ. 1762

ปัญหาเรื่องการสืบราชสมบัติ พระนางเอลิซาเบททรงเลือกชาร์ลส์ปีเตอร์ อูลริช พระโอรสของพระภคินีคือแอนนา ซึ่งทรงอภิเษกกับตุ๊กแห่งโฮสไตน์เป็นทายาท ชาร์ลทรงเป็นพระนัดดาองค์ใหม่ของพระเจ้าชาร์ลที่ 12 แห่งสวีเดนได้ทรงรับการฝึกฝนให้ทรงเป็นกษัตริย์แห่งสวีเดน ทรงศึกษาภาษาสวีเดนและนับถือนิกายลูเทรน ทรงนับถือกษัตริย์ เฟรเดอริคมหาราชแห่งปรัสเซียเป็นอย่างมาก

ในปี ค.ศ. 1742 เมื่อดำรงพระชนม์ได้ 14 ปี พระนางเอลิซาเบทก็พาพระองค์ไปยังรัสเซียและเปลี่ยนพระนามเป็นปีเตอร์ ให้เปลี่ยนศาสนาใหม่เป็นรัสเซียนออร์ทอดอกซ์ อีก 2 ปีต่อมา ก็ทรงอภิเษกกับเจ้าหญิงเยอรัมน์พระชนม์ 15 พรรษา ทรงพระนามว่า โซฟี แห่งอันท์เชอ์บิส (Sophie of Anhalt-Zerbst) เปลี่ยนพระนามใหม่เป็นแคเธอรีนเหมือนกันทั้งยังทรงปรับพระองค์ให้เป็นชาวรัสเซียโดยสมบูรณ์ยิ่งกว่าพระราชสวามีเสียอีก และเนื่องจากไม่พอพระทัยในชีวิตสมรสกับปีเตอร์ พระนางเริ่มสนพระทัยในชายอื่นในราชสำนัก ในปีค.ศ. 1754 ก็พระราชทานกำเนิดพระโอรสองค์หนึ่งคือ เจ้าชายปอล ซึ่งปีเตอร์ไม่ยอมรับแต่พระนางเอลิซาเบททรงสนับสนุนให้เป็นรัชทายาทองค์ใหม่อย่างถูกต้อง อย่างไรก็ดี เมื่อพระนางเอลิซาเบทสิ้นพระชนม์ลงเมื่อเดือนมกราคม ค.ศ. 1762 พระนัดดาที่เสด็จขึ้นครองราชย์ในพระนามว่า พระเจ้าปีเตอร์ที่ 3 ในท่ามกลางพวกที่ไม่เห็นชอบซึ่งรอคอยโอกาสอยู่

ภารกิจเกี่ยวกับพวกขุนนาง

ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1762 พระเจ้าปีเตอร์ได้มีประกาศเนรเทศพวกขุนนาง ล้มเลิกสิทธิในการเป็นทหารของพวกขุนนางนอกจากในภาวะฉุกเฉิน ทรงดำเนินการเปลี่ยนระบบการทหารของรัสเซียให้เป็นแบบปรัสเซีย ซึ่งทำให้มีผู้ไม่เห็นด้วยหลายฝ่ายและหันไปรวมพวกกับศัตรูของพระเจ้าปีเตอร์ที่รอโอกาสอยู่ดังกล่าวแล้ว

การกระทำของพระเจ้าปีเตอร์หลายอย่างทำให้ชาวรัสเซียโดยทั่วไป มีความเห็นคล้ายกับว่าพระองค์ทรงซุกซุกเข้าบ้าน ทั้งพวกขุนนาง ทหารและประชาชนต่างก็ไม่เห็นชอบด้วยกับการกระทำของพระองค์ทั้งสิ้น หลังจากที่เสด็จขึ้นครองราชย์ได้เพียง 6 เดือน จึงเกิดปฏิวัติ

อย่างย่อ ๆ ขึ้น คือ "ปฏิวัติวังหลวง" ผู้นำคือผู้รักของพระนางแคเทอร์รีนได้แก่เกรกอรี ออร์ลอฟ (Gregory Orlov) พร้อมด้วยน้องชายที่มีกองทหารรักษาการณ์สนับสนุนได้ เริ่มงานของเขาในวันที่ 8 กรกฎาคม 1762 และ 2 วันต่อจากนั้นพระนางแคเทอร์รีนก็ประกาศพระองค์เป็นประมุของค์เดียวของรัสเซีย แต่งกายด้วยชุดทหารรักษาพระองค์ ทรงนำกองทหารบุกเข้าจับพระเจ้าปีเตอร์และเมื่อจับมาได้เพียง 1 อาทิตย์ ปีเตอร์ก็ถูกปลงพระชนม์โดยพระสหายของพระนางแคเทอร์รีน พระนางมิได้เป็นผู้บัญชาให้ประหารพระเจ้าปีเตอร์ แต่ก็ได้ทรงลงโทษฆาตกร และทรงประกาศว่าพระเจ้าปีเตอร์ถึงแก่กรรมเนื่องจากพระสุขภาพอนามัยไม่สมบูรณ์⁵

รัสเซียระหว่างปี ค.ศ. 1725-1796

ปัญหาในทะเลบอลติก รัสเซียและปรัสเซียต่างก็ถือโอกาสแผ่ขยายอิทธิพลเข้าไปในดินแดนเขตทะเลบอลติกพร้อม ๆ กัน แต่ฝรั่งเศสก็มีส่วนก่อกวนด้วยการแสดงท่าทีให้ความสนับสนุนสวีเดน แต่พอถึงตอนปลายสมัยสงครามเหนือ ฝรั่งเศสรู้สึกว่ารอำนาจสวีเดนในเขตนี้อ่อนลงทุกที จึงเห็นสมควรที่จะหันมาสร้างไมตรีกับรัสเซียและปรัสเซียแทน ด้วยเหตุนี้เองในปีค.ศ. 1717 รัสเซียและฝรั่งเศสจึงทำสนธิสัญญากัน โดยฝ่ายหลังให้สัญญาว่าจะไม่พยายามทำข้อตกลงใด ๆ กับสวีเดนที่จะเป็นการคุกคามรัสเซียและปรัสเซีย ความสงบในเขตนี้อาจมีมากขึ้นเมื่อสวีเดนเปลี่ยนแปลงนโยบายภายในประเทศบางอย่าง เช่นรัฐบาลประกอบด้วยคณะบุคคลซึ่งไม่สนใจในเรื่องปัญหาระหว่างชาติอีกต่อไป รัสเซียและสวีเดนหันกลับมาดำเนินทางไมตรีต่อกันใหม่ ในปี 1738

ปัญหาโปแลนด์ ตั้งแต่ตอนกลางศตวรรษที่ 16 โปแลนด์ก็เริ่มเสื่อมอำนาจลงเรื่อย ๆ จนถึงตอนต้นศตวรรษที่ 18 โปแลนด์ก็ตกอยู่ในสภาพที่เสื่อมโทรมทางเศรษฐกิจ การเมืองสับสนและกำลังทหารหย่อนสมรรถภาพ ทั้งนี้ เนื่องจากสาเหตุ 2 ประการ คือ

1. กษัตริย์แบบเลือกตั้ง และอำนาจสูงสุดทางการเมืองตกอยู่ในมือพวกขุนนาง ผู้ที่จะได้รับเลือกเป็นกษัตริย์ต้องหาเสียงจากพวกขุนนางด้วยการค่อรองต่าง ๆ เช่นการให้สิทธิพวกขุนนางเพิ่มขึ้น หรือให้รางวัลสิ่งต่าง ๆ ยิ่งถ้าพวกขุนนางรวมกันให้มั่นคงเท่าใด ก็ยิ่งยืนยันข้อเสนอต่าง ๆ ได้มากขึ้นเท่านั้น แต่ก็ปรากฏว่าพวกขุนนางแตกแยกออกเป็นพวกและต่างก็ให้ความสนับสนุนผู้สมัครเลือกตั้งของตน ซึ่งการกระทำดังกล่าวนี้ทำให้ต่างประเทศเข้าแทรกแซงได้ง่าย

⁵ Sidney Horcave, Russia, A History, pp.119-126

ภายในประเทศที่อ่อนแอและไม่มีพรมแดนธรรมชาติป้องกันการรุกรานหลายชาติจึงพยายามที่จะมีอำนาจเหนือโปแลนด์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัสเซียก้าวหน้าไปไกลกว่าชาติอื่น ภายหลังเมื่อออกุสต์ที่ 2 ได้เป็นกษัตริย์เนื่องจากชัยชนะของรัสเซียที่โปลตาวาทำให้มีความรู้สึกไม่เป็นมิตรกับรัสเซีย ซึ่งทางสถานทูตรัสเซียในวอร์ซอกก็กลับพยายามสร้างสัมพันธไมตรีกับโปแลนด์ เพราะหวังความช่วยเหลือในการทำสงครามกับสวีเดน เมื่อสงครามเหนือสิ้นสุดลง รัสเซียจึงหันมาหาเรื่องการรักษาตุลย์แห่งอำนาจ ทางภาคตะวันออกและภาคเหนือของยุโรปถึงปี ค.ศ. 1727 นโยบายของรัสเซียก็คือต้องการมีอิทธิพลเหนือโปแลนด์ ทางกำจัดอิทธิพลของประเทศอื่นให้หมด

2. เพื่อเข้าใจถึงสภาพของโปแลนด์ในขณะนั้น จึงนำที่จะกล่าวสรุปสั้น ๆ ถึงนโยบายและเรื่องของประเทศที่สนใจโปแลนด์ คือฝรั่งเศสเห็นว่าโปแลนด์เป็นตัวหมากรุกในเกมการทูตของตนเท่านั้น และพยายามจะใช้โปแลนด์เป็นประโยชน์ในการทำสงครามระหว่างฝรั่งเศสและออสเตรียรวมทั้งให้โปแลนด์เป็นรัฐกันชนอิทธิพลในยุโรประหว่างฝรั่งเศสและรัสเซีย ทางฝ่ายออสเตรียก็ต้องการใช้โปแลนด์เป็นกำลังต้านฝรั่งเศส มิได้มีความต้องการที่จะยึดดินแดนโปแลนด์แต่อย่างใด นอกจากนั้น รัสเซียยังต้องการโปแลนด์ตรงปากแม่น้ำวิสตุลา ความประสงค์คล้าย ๆ กันเหล่านี้ทำให้ทั้ง 4 ประเทศเกิดขัดแย้งกัน รัสเซีย ปรุสเซีย และออสเตรียมีความต้องการอย่างเดียวกัน คือการจำกัดอำนาจของฝรั่งเศสในโปแลนด์ เพราะฉะนั้น ออสเตรียจึงยอมรับอิทธิพลของรัสเซียเพราะจะทำให้โปแลนด์อ่อนแอและไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของชาติใดชาติหนึ่ง โดยเฉพาะเท่านั้น

ปัญหาตะวันออก ได้แก่ปัญหาตุรกี เนื่องจากจักรวรรดิที่อ่อนแอเหมือนโปแลนด์ในตอนปลายศตวรรษที่ 17 กองทัพของตุรกีก็มีความเข้มแข็งมากที่สุด ในปี 1725 จักรวรรดิออกโตมันก็ยึดครองดินแดนเหนือของฝั่งทะเลดำทั้งหมดซึ่งเป็นดินแดนที่รัสเซียปรารถนาจะได้ไว้ตลอดจนดินแดนบนคาบสมุทรบอลข่านที่ออสเตรียจ้องมองอยู่ เหตุการณ์เหล่านี้เกิดขึ้นก่อนที่ออสเตรียและรัสเซียจะรวมกันเป็นพันธมิตรฝ่ายตรงกันข้ามกับตุรกีที่มีฝรั่งเศสและมหาอำนาจอื่น ๆ ที่มีความประสงค์จะจำกัดของรัสเซียและออสเตรียเหนือแผ่นดินเตอร์ก

กำลังสนับสนุนและฝ่ายตรงกันข้าม

เนื่องจากสาเหตุดังกล่าวทำให้รัสเซียมีความจำเป็นต้องหาพันธมิตรเพื่อต่อต้านศัตรู

อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ รัสเซียอาจจะถือว่าปรัสเซียเป็นเพื่อนตราบไคที่ยังคงมีความเกี่ยวข้องกัน ในเรื่องปัญหาบอลติกและโปลิช กับออสเตรีย เรื่องที่เกี่ยวกับปัญหาทางตะวันออกและอีกเรื่องหนึ่งก็คือปัญหาโปลิชฝ่ายที่ต้องถือว่าเป็นศัตรูก็คือฝรั่งเศส สวีเดน โปแลนด์และจักรวรรดิออตโตมัน เป็นฝ่ายต่อต้านกับรัสเซียและออสเตรียโดยมิได้แตกแยกเป็นศัตรูกับรัสเซียโดยตรง สำหรับศัตรูอื่น ๆ เช่นสวีเดน และโปแลนด์ สวีเดนและจักรวรรดิออตโตมัน ต่างก็พยายามหาผลประโยชน์ ในการต่อต้านรัสเซียอย่างเต็มที่ อีกประเทศหนึ่งก็คืออังกฤษ มีความเกี่ยวข้องกับยุโรปตะวันออก ในขณะนั้นน้อยมาก , แต่ก็มีส่วนกระทบกระเทือนเนื่องจากการขยายอำนาจของรัสเซียในสมัยพระเจ้าปีเตอร์มหาราชอังกฤษมีความต้องการจะวิครอนอำนาจนั้นให้น้อยลง แต่อย่างไรก็ตาม รัสเซียก็ยังไม่ใช่ศัตรูโดยตรงกับอังกฤษในปี 1725

สงครามสืบราชสมบัติโปแลนด์

ค.ศ. 1733-1735 ในปีค.ศ. 1733 เหตุการณ์ที่เคยสงบกลับวุ่นวายขึ้นเนื่องจากการสิ้นพระชนม์ของกษัตริย์โปแลนด์ คือ ออกุสตุสที่ 3 เพียงเวลา 1 ปี ก่อนที่พระเจ้าหลุยส์ที่ 15 แห่งฝรั่งเศสทรงอ้างว่าเมื่อออกุสตุสสิ้นพระชนม์แล้ว รัสเซียจะสนับสนุนผู้ที่จะเป็นกษัตริย์องค์ใหม่คือ สตานิสลอฟ เลสซซินสกี พระสัสสุระของพระเจ้าหลุยส์ที่ 15 แต่ต่อมารussia โดยเคานท์ อังเดร ออสเตอร์มันได้ปฏิเสธเพราะเห็นว่าถ้าการเป็นไปดังนั้นฝรั่งเศสจะมีอิทธิพลในโปแลนด์ และจะขัดแย้งออสเตรียซึ่งต่อต้านพระสัสสุระของพระเจ้าหลุยส์อยู่ อย่างไรก็ตามก็เลสซซินสกีก็ได้รับเลือกเป็นกษัตริย์โดยเสียงส่วนใหญ่ของสภาไคเอท พวกทหารส่วนน้อยประกาศว่าการเลือกตั้งไม่ถูกต้องและพลเรือนก็สไตรค์ ก่อความไม่สงบขึ้น

ภายใน 1 สัปดาห์รัสเซียก็ส่งกองทัพเข้าไปในโปแลนด์โดยได้รับความสนับสนุนจากพวกที่ไม่พอใจดังกล่าว ออสเตรียในฐานะพันธมิตรของรัสเซียเข้าร่วมรบด้วย ฝ่ายตรงกันข้ามก็มีฝรั่งเศส สเปน และซาร์ดิเนีย สำหรับการสงครามในโปแลนด์เองนั้นส่วนใหญ่เป็นการต่อสู้ระหว่างกองทหารรัสเซีย และกองทหารซึ่งไม่มีสมรรถภาพเลยของสตานิสลอฟซึ่งได้รับความร่วมมือช่วยเหลือเล็ก ๆ น้อย ๆ จากฝรั่งเศส ในที่สุดสตานิสลอฟต้องทิ้งเมืองหลวงคือวอร์ซอไป ยันนครดานซิก ครั้นแล้วกองทัพรัสเซียโดยความสนับสนุนของกองทัพเรือข้ามทะเลบอลติกมายัง

ความซีกยึดเมืองนี้และโจมตีฝรั่งเศสต่อไป ยึดนครตานซิกในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1734 สตานิส-
เลาเตรียมหนีเพราะรู้ว่าฝรั่งเศสไม่สามารถช่วยเหลือได้เต็มที่

ขณะเดียวกันรัสเซียก็รวบรวมสมาชิกสภาโคเอทซึ่งมีผู้แทนของโปแลนด์ที่ต่อต้านสตานิส-
เลา และในวันที่ 6 ตุลาคม ค.ศ. 1733 จัดการเลือกบุตรชายของออกุสต์ที่ 2 เป็นกษัตริย์
โปแลนด์เฉลิมพระนามว่าออกุสต์ที่ 3 ในปี ค.ศ. 1736 สตานิสเลาประกาศสละสิทธิในราช-
บัลลังก์อย่างเป็นทางการและสภาโคเอทก็ประกาศยอมรับออกุสต์ที่ 3 ซึ่งภายใต้กษัตริย์พระ
องค์นี้ปรากฏว่าโปแลนด์อ่อนแอลงทุกที เพราะถึงแม้จะมีกษัตริย์ปกครองเองแต่ก็อยู่ภายใต้อิทธิพล
ของรัสเซีย และออสเตรีย (บางส่วนก็รวม) รัสเซีย

สงครามรัสเซีย-เตอร์กิช (ค.ศ. 1736-1739)

ขณะที่รัสเซียกำลังเข้าจัดการกิจการต่าง ๆ ในโปแลนด์ ฝรั่งเศสก็สนับสนุนให้สุลต่าน
ต่อต้านรัสเซีย แต่สุลต่านยังคงติดการสงครามกับเปอร์เซีย

ในฤดูใบไม้ผลิ ค.ศ. 1736 กองทัพรัสเซียก็เข้าโจมตีดินแดนต่าง ๆ ในเขตปกครอง
ของสุลต่าน รวมทั้งศัตรูเก่าแก่ของรัสเซียคือข่านไครเมีย น ต่อมาอีก 3 ปี การต่อสู้ดำเนินไป
เรื่อย ๆ ทำความเสียหายอย่างมากให้ทั้งรัสเซีย เเตอร์ก และข่านแห่งไครเมีย ถึงแม้ว่าโดยแท้
จริงแล้วรัสเซียมุ่งโจมตีไครเมียมากกว่า ก็จำเป็นต้องส่งกองทัพเข้าไปในมณฑลมอลดาเวีย เพื่อ
ปลดปล่อยทหารออสเตรียที่ถูกเตอร์กโจมตีอย่างหนักในขณะนั้นในปี ค.ศ. 1739 รัสเซียเป็นฝ่าย
ได้เปรียบแต่ออสเตรียตกลงแยกทำสัญญาสงบศึกกับสุลต่าน รัสเซียจึงต้องทำตามคือทำสนธิสัญญา
เบลเกรด เดือนกันยายน ค.ศ. 1739 เป็นอันยุติสงครามระหว่างรัสเซียและเตอร์ก โดยที่รัสเซีย
ไม่ได้สิ่งที่ตนคาดหวังไว้เลยตามสนธิสัญญานี้ ที่สำคัญคือจักรวรรดิออตโตมันตกลงยกอาชอฟให้รัส-
เซีย โดยมีข้อแม้ว่าจะต้องรื้อบ้อมค่ายทั้งหมดและจะต้องไม่เพิ่มพูนกำลังทางนาวิในบริเวณทะเลดำ

สงครามรัสเซีย-สวีดิช (ค.ศ. 1741-1743)

การแสดงให้เห็นยานุภาพของรัสเซียในสงครามกับเตอร์กทำให้ฝรั่งเศสหวั่นวิตกเพราะ
หวังจะเห็นออสเตรียอ่อนกำลังลงในการรบมากกว่า จึงหันไปผูกมิตรกับสวีเดน ด้วยความสนับ-

สนุนของฝรั่งเศส ผู้นำของสวีเดนก็เตรียมต่อต้านรัสเซียโดยเต็มที่โดยการแอบให้ความช่วยเหลือ
เตอร์ก็อย่างลับ ๆ และระดมพลประชิดชายแดนรัสเซีย

ทางเซนต์ปีเตอร์สเบิร์ก ทูตฝรั่งเศสก็พยายามยุให้รัสเซียกับออสเตรียแตกคอกัน
โดยเฉพาะปัญหาการสืบราชสมบัติในออสเตรีย กษัตริย์ชาร์ลที่ 6 แห่งออสเตรียทรงให้ข้อตกลงที่
ว่าเมื่อสิ้นพระชนม์ลงจะมอบให้พระนางมาเรีย เทเรซา เป็นทายาทของพระองค์เอง เมื่อสิ้นพระ
ชนม์ลงเมื่อปี ค.ศ. 1470 กษัตริย์เฟรเดอริกที่ 2 แห่งปรัสเซียด้วยความสนับสนุนของฝรั่งเศส ก็
คุกคามดินแดนไซลีเซียของออสเตรีย จึงเท่ากับเป็นการเริ่มต้นสงครามสืบราชสมบัติในออสเตรีย
รัสเซียมิได้ส่งกองทหารไปช่วยเหลือโดยทันที แต่บรรดาผู้นำส่วนใหญ่ก็ยังจงรักภักดีต่อออสเตรีย
และประกาศต่อต้านการกระทำของปรัสเซีย

สวีเดนประกาศสงครามระหว่างรัสเซียในเดือนสิงหาคม 1741 ตามคำชวนของฝรั่งเศส
ในขณะเดียวกันทูตฝรั่งเศสที่เซนต์ปีเตอร์สเบิร์ก ก็ยุให้พระนางเอลิซาเบท ถอดถอนอิวาน
ที่ 6 ถอดออกโคโตนออกจากตำแหน่งในฐานะที่เป็นผู้พยายามสร้างสัมพันธไมตรีอย่างแน่นแฟ้นกับออสเตรีย
ในเดือนธันวาคม 1741 พระนางก็ทรงกระทำตามนั้น คือประกาศตนเองเป็นจักรพรรดินีและ
เนรเทศออกโคโตน สำหรับสวีเดนนั้นต่อมาก็เป็นฝ่ายแพ้ต้องยกฟินแลนด์ทั้งหมดคืนให้รัสเซีย

การพัฒนาการทางเศรษฐกิจและสังคม และวัฒนธรรม (ค.ศ. 1725-1926)

ในระยะปีระหว่างสมัยสิ้นพระชนม์ของพระเจ้าปีเตอร์มหาราชและแคเธอรีนมหา
ราชินีนั้นอาจกล่าวได้ว่าพัฒนาเศรษฐกิจ-สังคมและวัฒนธรรม มิได้ก้าวหน้าไปในระดับเดียวกับ
พัฒนาการทางการเมือง ในตอนปลายศตวรรษที่ 18 นั้นปรากฏว่าพัฒนาการทางการเมืองของ
รัสเซียก้าวหน้าไปอย่างมาก แต่กลับปรากฏว่าประชาชนรัสเซียส่วนใหญ่ยังคงเป็นพวกที่มีความเป็น
อยู่ล้าหลังที่สุดในยุโรป การดิ้นรนเพื่อแสวงหาอำนาจเป็นสาเหตุอันหนึ่งที่ทำให้ต้องมีการปรับปรุง
กิจการภายในประเทศ

การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากร

การเพิ่มจำนวนประชากร ในศตวรรษที่ 18 นั้น ประชากรมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

เร็วผิดกับในศตวรรษก่อน ๆ ที่ประชาชนมีแต่จะลดลงหรือเพิ่มขึ้นอย่างช้ามากจำนวนประชากรในยุโรปขณะนั้นก็เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเหมือนกันแต่การเพิ่มจำนวนประชากรก็ยังคงเป็นไปอย่างสม่ำเสมอ ในปี ค.ศ. 1725 ประชาชนรัสเซียมีจำนวน 13 ล้านคนถึง ค.ศ. 1796 เพิ่มขึ้นเป็น 36 ล้านคน ซึ่งตัวเลขจำนวนหลังนี้รวมประชากรในดินแดนที่ผนวกเข้ามาในสมัยพระนางแคเธอรีนที่ 2 ด้วย ถ้าไม่รวมก็จะมีจำนวนประมาณ 29 ล้านคน ในตอนปลายศตวรรษ รัสเซียก็มีจำนวนมากที่สุดในยุโรป แต่ว่าความหนาแน่นยังคงเบาบางอยู่มาก เมื่อเทียบกับจำนวนประชากรของรัฐอื่น ซึ่งการเพิ่มจำนวนประชากรดังกล่าวนี้อาจจะเป็นไปได้ว่าเพิ่มขึ้นตามจำนวนผลผลิตของรัสเซียและครอบครัวใหญ่ ๆ ก็มีเนื้อที่ผลิตพืชไร่พอเลี้ยงตัวเองได้มาก

การเคลื่อนย้ายประชากร

การเพิ่มจำนวนพลเมืองนี้ก็มีผลทำให้มีการเคลื่อนย้ายจากสังคมชนบทเข้าไปอยู่ยังศูนย์กลางเมืองและเพิ่มผลผลิตให้มากขึ้นกว่าเดิมระหว่างปี 1725 และ 1796 จำนวนของพลเมืองเพิ่มจาก 300,000 คน เป็น 13 ล้านคน เมืองศูนย์กลางของรัสเซียก็คือมอสโกว์เป็นเมืองที่มีประชากรหนาแน่นที่สุดในประเทศ

สิ่งที่น่าสังเกตก็คือการเคลื่อนย้ายของประชากรไปยังภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงใต้ตามลำแม่น้ำดอนและวอลก้าตอนล่าง รวมทั้งในยูเครนและรัสเซียใหม่หรืออาจกล่าวได้โดยสรุปว่าเป็นการอพยพจากบริเวณป่าไม้ไปสู่เขตสเตปป์โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อไปสู่บริเวณดินดำสมบูรณ์ของเขตนี้ ในตอนปลายศตวรรษนี้ก็ปรากฏว่าการอพยพเคลื่อนย้ายไปหาที่อยู่ใหม่ของรัสเซียเป็นไปอย่างกว้างขวางเต็มที่ พวกแรกที่มีจะไปตั้งถิ่นฐานคือพวกทหาร รวมทั้งพวกในรัสเซียใหญ่และยูเครน รวมทั้งพวกชาวต่างประเทศที่รัฐจ้างมาเพื่อช่วยสร้างบริเวณที่ไปตั้งถิ่นฐานใหม่

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม

พวกชนชั้นสูง ในครึ่งหลังของศตวรรษพวกขุนนางได้สิทธิต่าง ๆ มากขึ้นเรื่อย ๆ หรืออาจกล่าวได้ว่าในยุคนี้เป็นยุคทองของชนชั้นสูง มีอิสระจากรัฐมีอำนาจเหนือพวกเชอร์ฟ นับเป็นชัยชนะสูงสุดที่พวกชนชั้นสูงได้รับอย่างไม่เคยมีมาก่อนและจะไม่มีอีกเลยในศตวรรษต่อ ๆ มา

พวกขุนนางที่มีเซอร์ฟเพียง 25 คน มักจะเป็นพวกชนชั้นสูงที่มีฐานะไม่มั่นคงนัก บางคนมีถึง 100-500 คน จัดว่าเป็นชนชั้นสูงที่ร่ำรวย สำหรับพวกขุนนางส่วนน้อยอีกพวกหนึ่งก็คือพวกที่ได้รับการยกย่องจากรัฐเป็นพิเศษมีพวกเซอร์ฟถึง 10,000 คน พวกขุนนางตามท้องถิ่นก็ดำเนินการปกครองท้องถิ่นเอง มีสิทธิเลือกพวกเซอร์ฟเข้าเป็นทหารและยังเป็นผู้รักษากฎหมายตลอดจนเกณฑ์ต่าง ๆ ของท้องถิ่นด้วย บางคนก็ให้ความสนใจทางด้านศิลปะ วิทยาศาสตร์ และส่วนน้อยก็ยังมีบ้างที่คิดถึงการแก้ปัญหาเศรษฐกิจของชาติ

พวก เซอร์ฟ

พวกเซอร์ฟซึ่งไม่ได้รับความยุติธรรมเหล่านี้มีจำนวนมากถึง 50 ของจำนวนชาวชนบททั้งหมด ส่วนใหญ่ยึดครองเขตเก่าแก่ที่มายึดครองสมัยเก่า

คำจำกัดความของพวกเซอร์ฟโดยสรุปก็คือ พวกที่ทำงานในเนื้อที่นาและพวกที่ทำงานบ้าน⁶

⁶Ibid., pp. 143-149

บททวนท้ายบทที่ 10

1. หลังการสิ้นพระชนม์ของปีเตอร์ที่ 1 นั้น ปัญหาที่ทรงตั้งไว้คือการที่มีได้ทรงแต่งตั้งรัชทายาท การชิงอำนาจกันระหว่างขุนนาง และอิทธิพลของบรรดา "คนโปรด" ซึ่งความอ่อนแอของซาร์ก็ทำให้ไม่มีผู้ใดได้อำนาจเด็ดขาด รวมทั้งระบบเซอร์ฟก็แพร่หลายมากขึ้น ทำให้เกิด "palace revolution" ขึ้นหลายครั้ง
2. รัสเซียในคริสต์ศตวรรษที่ 18 นั้นจะมีลักษณะของสังคมเป็นรูปสามเหลี่ยมคือมี Nobleman พ่อค้า ชาวนาและพระ ภายใต้การปกครองของกษัตริย์เอกาธิปัตย์คือพระเจ้าซาร์ ซึ่งก็มีได้ทรงมีอำนาจปกครองเด็ดขาด ต้องขึ้นอยู่กับขนบธรรมเนียมประเพณี และชนชั้นที่ให้ความสนับสนุนซาร์อย่างสม่ำเสมอก็คือ service-nobility
3. เกิดการแบ่งแยกในรัสเซียคือกลุ่มนิยมตะวันตก (Westernizers) และ Slavophiles ภาษาฝรั่งเศส การแต่งกายแบบฝรั่งเศส และวัฒนธรรมฝรั่งเศสกลายเป็นสัญลักษณ์สำคัญของกรุงเซนต์ปีเตอร์สเบิร์ก
4. กษัตริย์ต่อจากสมัยปีเตอร์ที่ 1 ก็คือพระนางแคเธอรีนที่ 1 (สนับสนุนโดยผู้รักคือเมนลิกอฟ) พระเจ้าปีเตอร์ที่ 2 (ค.ศ. 1727-1730) มีเหตุการณ์สำคัญคือการย้ายเมืองหลวงจากเซนต์ปีเตอร์สเบิร์กมามอสโก, พระนางแอนนา (แอนน์) ค.ศ. 1730-1741 มีผู้รักคือฟอนไบรอน นำอิทธิพลเยอรมันเข้ามาในรัสเซียอย่างมาก และพระนางเอลิซาเบท (ค.ศ. 1741-1762)
5. พระเจ้าปีเตอร์ที่ 3 ทรงอภิเษกกับเจ้าหญิงโซฟี แห่งอันฮัลท์-เซอ์บส์ เปลี่ยนพระนามใหม่เป็นแคเธอรีน ครองราชย์ได้เพียง 6 เดือนก็เกิดปฏิวัติวังหลวงนำโดยผู้รักของเจ้าหญิงแคเธอรีนคือ Gregory Orlov
6. ปัญหาของรัสเซียระหว่างปี ค.ศ. 1725-1796
 - 6.1 Baltic : เดิมฝรั่งเศสสนับสนุนสวีเดนจนเมื่อสวีเดนอ่อนแอลงฝรั่งเศสก็หันมาจับมือกับรัสเซีย ปรึสเซียในปีค.ศ. 1717 และ 1738 รัสเซียจับมือกับสวีเดน
 - 6.2 Polish : เสื่อมอำนาจลงตั้งแต่กลาง 16-18 ด้วยสาเหตุคือ
 - 6.2.1 กษัตริย์แบบเลือกตั้ง ทำให้อำนาจตกอยู่ในมือขุนนาง

6.2.2 ถูกฝรั่งเศสพยายามใช้เป็นประโยชน์ในการทำสงครามระหว่างฝรั่งเศสและออสเตรียรวมทั้งให้เป็นกันชนอิทธิพลในยุโรประหว่างฝรั่งเศสกับรัสเซีย

Austria : ต้องการใช้โปแลนด์ต้านฝรั่งเศส

รัสเซีย : ต้องการโปแลนด์ตรงปากแม่น้ำวิสตุลา

6.3 ปัญหาตะวันออก (ตุรกี)

7. นโยบายต่างประเทศของรัสเซีย

R + Pr. : เรื่องปัญหาบอลติกและโพลิช

R + Austr. : ปัญหาตะวันออกและโพลิช

ฝ่ายที่ถือว่าเป็นศัตรูคือ F., Swedeb, Poland จักรวรรดิออตโตมัน

8. สงครามสืบราชสมบัติโปแลนด์

ตัวอย่างคำถามท้ายบท

1. จงกล่าวถึงพัฒนาการทางด้านจิตใจและการเมืองภายหลังการปรับปรุงของปีเตอร์ที่ 1
2. จงกล่าวถึงการสำรวจและการขยายดินแดนเข้ามาในเอเชียในค่อนกลางคริสต์ศตวรรษที่ 18